

BRABANTS GOUD

DE GEELDERS • HET DOMMELDAL • DE BEERZE

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK Rewilding Nederland gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het natuurrealisatieproject Brabants Goud in Het Groene Woud. De ARK-methode: we verwerven gronden, zorgen voor de natuurinrichting en het tijdelijk beheer ervan. Eén van onze meest recente Brabants Goud-aankopen ligt op Borne (Schijndel) nabij het Elderbroek.

ARK JAARVERSLAG 2024

In 2024 voegden we 74,3 hectare nieuwe natuur toe aan de leembossen van Het Groene Woud. Maar ook buiten Brabant, in de andere gebiedsprogramma's van ARK Rewilding Nederland, werden flinke rewilding-stappen gezet. Zoals in de Noordzee. En in het Geul- en Gulpdal. Je leest er alles over in ons onlangs verschenen Jaarverslag 2024.

[Lees hier ons Jaarverslag 2024](#) en ontdek hoe ARK in heel Nederland werkte aan wilde natuur.

GEZIEN: HOORNAARVLINDER

MEESTER IN VERMOMMING

Wie goed rondkijkt in Het Groene Woud stuit misschien op een zeldzame bewoner: de hoornaarvlinder. Door zijn geel-zwarte uiterlijk en brommende geluid lijkt hij sprekend op een hoornaarwesp. Toch is hij daar genetisch niet mee verwant.

De gelijkenis is een vorm van mimicry. Dit is een evolutionaire aanpassing waarbij een vijand wordt 'gefopt': een ongevaarlijk prooidier doet zich dan voor als een giftig, gevaarlijk of vies smakende prooi. In dit geval 'doet' een hoornaarvlinder zich voor als een wesp zodat hij is beschermd tegen hongerende vijanden.

ZONBESCHENEN STAMMEN

De hoornaarvlinder is geen algemene soort en blijft vaak in de buurt van zijn geboorteplek. De vliegperiode van de vlinder is van begin juni tot in augustus. Rupsen van deze soort leven tot wel vier jaar in de stam of wortels van populieren en wilgen. Dat doen ze bij voorkeur in oude, vrijstaande bomen met zonbeschreven stammen (zoals laanbomen), een type dat ARK graag aanplant via het zogenoemde voorpootrecht. Over dit bijzondere recht lees je verderop in deze nieuwsbrief meer.

Deze hoornaarvlinder vloog op 23 juni 2025 rond in Savendonk.
BERNADETTE ROESTENBURG

Rupsen van de hoornaarvlinder kunnen tot wel vier jaar in of op oude, vrijstaande bomen leven, zoals hier aan Het Hoefje in Olland.
BERT VERVOORT

Mignon van den Wittenboer, met haar camera in de hand op zoek naar natuurverhalen.

WILLY VAN LANEN

COMMUNICATIE MET EEN MISSIE

MIGNON VAN DEN WITTENBOER

Sinds juli 2025 versterkt Mignon van den Wittenboer het communicatieteam van ARK Rewilding Nederland. Haar focusgebieden zijn Het Groene Woud en het Brabants-Limburgse KempenBroek. Haar missie: de verhalen van de natuur zichtbaar maken en mensen meenemen in de kracht van rewilding.

“Ik ben opgegroeid in Heeswijk-Dinther, vaak met mijn voeten in de modder,” vertelt Mignon. “Als kind dwaalde ik uren door de bossen achter ons huis. Vooral de drassige oevers van een ven trokken me aan. Dáár slopen de libellen uit hun larvehuid en zong de kleine karekiet.” Met een geleende camera legde ze destijds haar eerste natuurfoto’s vast. “Niets vond ik mooier dan mijn ontdekkingen delen met iedereen die wilde luisteren.” En dat is wat ze nu nog steeds doet. “Die kinderlijke verwondering is nooit verdwenen.”

HOOPVOLLE BOODSCHAP

Door de jaren heen zag ze de natuur om zich heen veranderen. Zoals in De Peel waar ze een tijd woonde en waar de verdroging en stikstofuitstoot het landschap steeds verder uitholden. Later raakte ze betrokken bij De Maashorst, eerst als natuurliefhebber en vrijwillige Wisentranger, daarna als beheerder van het natuurcentrum. “Daar werd ik gegrepen door de hoopvolle boodschap van rewilding en dat daarbij alles draait

om geduld en vertrouwen op processen die sterker zijn dan wijzelf. Ik zag van dichtbij hoe dit in De Maashorst stap voor stap resultaat opleverde. De terugkeer van de raaf en grauwe klauwier waren echt de kersen op de taart. Soorten die zonder deze aanpak geen kans hadden gehad.”

COMMUNICATIE MET IMPACT

In De Maashorst kwam ze ook in aanraking met ARK. En sinds de zomer van 2025 maakt ze als communicatieprofessional deel uit van de ARK-teams van Het Groene Woud en het Brabants-Limburgse KempenBroek. “In deze rol wil ik mensen laten zien hoe rewilding werkt. Ze meenemen in de verwondering over hoe stilte zich weer kan vullen met de zang van de blauwborst en de roep van de boomkikker. Als je de natuur maar de kans geeft. In de praktijk betekent dit dat ik bovenop actuele ontwikkelingen in beide gebieden zit en de ARK-projectteams communicatief ondersteun, bijvoorbeeld met het schrijven van artikelen, het organiseren van een evenement of het meedenken over en uitwerken van een lokale tentoonstelling.”

EIGEN NATUURPAREL

Mignon woont inmiddels weer op haar geboortegrond in Heeswijk-Dinther, nu samen met haar partner en vijf statige Orpington-kippen. “Ik heb er ook een eigen natuurplek van enkele hectares, Moervendonk, compleet met bos en open plekken, vijf poelen en een vleermuisverblijf. Op het terrein hebben nu al ruim 1.400 soorten een plek gevonden.” Mignon zal voor ARK deels vanuit huis werken, deels in en om Liempde en Weert. “Misschien dat we elkaar ergens in het veld tegenkomen”, lacht ze. Herkennen doe je haar aan haar camera in de hand en de verwondering in haar blik, op zoek naar verhalen van de natuur.

Aan de Geelderseweg gebruikte ARK het middeleeuwse voorpootrecht om er bomen te planten. • DIRK EIJKEMANS

VOORPootRECHT IN HET GROENE WOOD

EEUWENoud MAAR SPRINGLEVEND

In delen van Het Groene Woud is er een eeuwenoud recht dat nog springlevend is: het voorpootrecht. ARK maakt er dankbaar gebruik van bij de rewilding van percelen.

Ook aan de onverharde Hoogstraat in De Geelders benutte ARK het voorpootrecht.

DIRK EIJKEMANS

Het voorpootrecht werd in de middeleeuwen verleend door de hertogen van Brabant aan particuliere grondbezitters. Zij kregen daarmee het recht om bomen te planten, te bezitten en te rooien op de gemeenschappelijk gebruikte gronden (gemeijntgronden) die aan hun eigen gronden grensden. Deze gemeenschappelijke gronden heetten voorpootstroken. Op veel plaatsen zijn ze nu verdwenen.

UNIEK

Ook het voorpootrecht is op veel plekken niet meer van kracht, bijvoorbeeld door ruilverkavelingen en verkeersmaatregelen. Toch zijn er anno 2025 nog altijd plaatsen waar het recht nog steeds wordt toegepast. Het recht ligt nu op gemeentelijk eigendom, de wegbermen. Deze bermen zijn veelal van wegen die nog uit de tijd van de Brabantse hertogen stammen. Het recht wordt in Het Groene Woud zelfs actief benut, en dat is best uniek. ARK maakt er graag gebruik van omdat juist deze plekken ruimte bieden aan bomen(rijen) die kunnen fungeren als ecologische verbinding voor insecten, vogels en kleine zoogdieren. Tegelijkertijd helpt het voorpootrecht mee het unieke historische coulisselandschap in stand te houden. ARK benutte het voorpootrecht in de afgelopen jaren onder meer in het Dommeldal, langs de randen van De Geelders en in de buurt van Velder. Recent heeft ARK dankzij dit recht nog bomenrijen geplant aan de Boxtelse wegen Geelderseweg en de Langenberg.

GEZIEN: GRAUWE KLAUWIER

DE SCHEEKEN ALS PERFECTE BIOTOOP

In juli zag Dirk Eijkemans de grauwe klauwier in De Scheeken. Er blijkt zich daar een koppel op te houden dat ook jongen heeft voortgebracht. Fantastisch nieuws, want deze iconische vogelsoort staat op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels als 'bedreigd'.

Vooraf het verdwijnen van talloze heggen en struwelen en de forse afname van veel grote insecten heeft in de vorige eeuw een slechte uitwerking gehad op de soort. Halfopen, structuurrijk en gevarieerd grasland, bij voorkeur met water, laagtes en poelen, zijn belangrijke biotoopvereisten voor de grauwe klauwier. Want daar zijn insecten en kleine

Deze grauwe klauwier werd enkele jaren geleden waargenomen in De Geelders.

DIRK EIJKEMANS

ongewervelde dieren te vinden die als voedselbron dienen. Verder kunnen we in natuurbeheer veel voor de grauwe klauwier doen: het landschap laten begrazen bijvoorbeeld. Ook de (medicijnvrije) mest van grazers is waardevol, want die kroelt van leven. Zo zijn grote mestkevers een mooie voedselbron voor de grauwe klauwier.

IN DE LIFT

Gezien de grauwe klauwieren in De Scheeken, in het begrazingsgebied van de edelherten, lijkt deze locatie aan de eisen te voldoen. Niet alleen hier gaat het beter met de grauwe klauwier, ook op andere plekken in Brabant én in andere provincies zit de populatie in de lift.

Goed zichtbaar: de slenken in het ARK-perceel nabij de Boxtelseweg in Schijndel.

DIRK EIJKEMANS

WERK IN UITVOERING

SLENKEN STIMULEREN NATUURHERSTEL

In de ARK-percelen nabij de Boxtelseweg in Schijndel liggen ze er schitterend bij: drie ondiepe slenken die deze zomer met succes zijn aangelegd. Ze stimuleren hier nu natuurlijke verjonging en zorgen voor variatie. Dankzij het droge weer konden de laagtes moeiteloos worden uitgegraven. Een mooie stap in het robuust maken van de natuur tussen De Geelders en het Elderbroek.

De werkzaamheden gebeurden onder regie van Dirk Eijkemans. “De slenken leiden tot variatie in hoogte, vochtigheid en mineralen in de bodem”, legt hij uit. “Door het graven haalden we meteen een deel van de fosfaatrijke top laag weg waardoor de bodem nu uitermate geschikt is voor natuurlijke verjonging. In andere delen van Het Groene Woud zien we dat dit echt werkt en dat jonge bomen en struiken er flink omhoog schieten.” De grond die vrij kwam bij het graven, is gebruikt om drie sloten op de percelen te dempen “zodat het water er voortaan beter wordt vastgehouden. Dat is belangrijk in droge tijden en het is goed voor de biodiversiteit.”

ONTWIKKELING EN INRICHTING ZIJN MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR HET GROEN ONTWIKKELFONDS BRABANT (GOB).

WINNAARS!

'RUIMEL HERLEEFT' WINT ARK-ONTWERPWEDSTRIJD

Het ontwerp 'Ruimel herleeft' van Buro Lubbers uit Vught en Blom Ecologie uit Waardenburg is uitgeroepen tot winnaar van de ontwerpwedstrijd van ARK Rewilding Nederland. Voor zeven hectare landbouwgrond in Sint-Michielsgestel ontwierpen zij gezamenlijk een levend landschap waar natuur, cultuurhistorie en beleving samenkomen. Op 15 september ontvingen zij de prijs: 10.000 euro.

*Prijsuitreiking aan de winnaars van 'Ruimel herleeft'. Vlnr: Peter Lubbers (Buro Lubbers), Daan Knoops (Blom Ecologie) en Ger van den Oetelaar (ARK Rewilding Nederland).
MIGNON VAN DEN WITTENBOER*

Als het aan de ontwerpers ligt, krijgt Ruimel met bloemrijke graslanden, broekbossen en herstelde rivierstructuren een sleutelrol in het watersysteem van de Dommel. Verder hebben ze ook historische elementen in hun ontwerp geïntegreerd, zoals Kasteel Nieuw Herlaer en de Mudakkersedijk. Bovendien maakten ze ruimte voor de mens: het Ruimel-ontwerp voorziet in een verhoogd wandelpad en uitzichtpunten voor wandelaars.

VOORBEELD VOOR ANDERE GEBIEDEN

De jury, bestaande uit een flink aantal deskundigen, noemt het winnende ontwerp 'realistisch, doeltreffend en met oog

voor toekomst en verleden'. Precies wat ARK met de wedstrijd beoogde: het ophalen van inspirerende ontwerpen om spontane natuurontwikkeling te stimuleren die de bossen in Het Groene Woud versterken en vernieuwen en passen bij het bijzondere karakter van deze regio. Volgens de juryleden zijn de aanpak en ideeën uit 'Ruimel herleeft' ook goed toepasbaar op andere locaties waar rewilding gewenst is. Zo kan dit ontwerp als voorbeeld dienen voor vergelijkbare gebieden en bijdragen aan breder natuurherstel in Nederland.

[Lees meer over het winnende ontwerp 'Ruimel herleeft' op de website van ARK.](#)

Zwarte ooievaar. • DIRK EJKEMANS

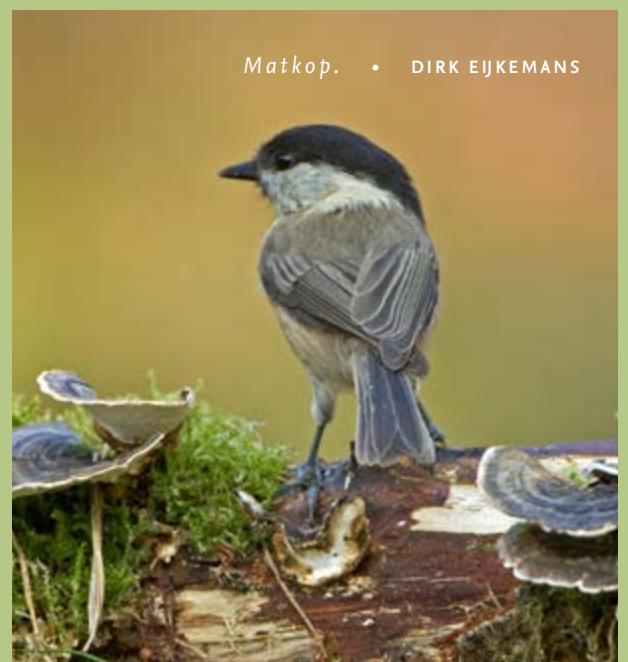
OP PAD IN DE KAMPINA

STAGIAIRES OP VOGELXCURSIE

Op 8 augustus gingen twee stagiaires van het ARK-gebiedsprogramma in KempenBroek mee op vogelexcursie in Het Groene Woud. In de Kampina om precies te zijn, waar ze in het Beerzedal, Balsvoort en Het Banisveld uitgebreid kennis maakten met de vogelrijkdom van deze regio.

Augustus is doorgaans wat rustiger qua vogelactiviteit omdat veel vogels in de rui zijn en zich weinig laten zien. Verrassend genoeg namen de stagiaires deze ochtend toch maar liefst vijftig soorten waar. Eén van de meest bijzondere: een volwassen zwarte ooievaar die zich goed liet zien op het bijna drooggevalen Winkelsven, terwijl drie volwassen soortgenoten boven Het Banisveld cirkelden.

Lees verder op pagina 9

Matkop. • DIRK EJKEMANS

Wespendief. • DIRK EIJKEMANS

Vervolg van pagina 8

De zwarte ooievaar broedt, in tegenstelling tot zijn witte neef, nog niet in Nederland. Maar met de ontwikkeling van rustige natuurgebieden en uitbreiding van bossen in de nabijheid van moerassen, beken en rivieren komt dat moment in Het Groene Woud mogelijk dichterbij. Al eerder werden er exemplaren nabij Liempde gespot. Ook de Kampina lijkt een geschikte omgeving te bieden.

Naast de zwarte ooievaar konden de stagiaires nog tientallen andere vogelsoorten op hun inventarisatielijstje schrijven. Zoals een lepelaar, middelste bonte specht, wespindief, ijsvogel, gele kwikstaart, grauwe vliegenvanger, matkop, roodborsttapuit en nog tientallen andere.

Middelste bonte specht. • DIRK EIJKEMANS

Ijsvogel. • DIRK EIJKEMANS

UNIEKE VONDST

WEER OPGEDOKEN: WILGSLA

Botanist Rien Ondersteijn, actieve vrijwilliger voor ARK, stuitte een jaar geleden op een braakliggend industrieterrein in het rivierengebied op een plant die sinds de jaren '60 niet meer in Nederland is gezien, en bijna nergens in Europa nog voorkomt: de wilgsla.

De locatie houdt hij voor zichzelf, maar dat het om een zeldzame soort ging, ontdekte hij pas toen bioloog Harold Timans contact met hem opnam. Wat bleek: in België hadden botanisten Elly Vaes en Katrijn Vannerum dezelfde plant waargenomen. Ook daar was het een unieke vondst. Harold besloot op waarneming.nl te gaan zoeken naar oude foto's van de wilgsla en kwam daarbij de waarneming van Rien tegen.

De verloren gewaande en herontdekte wilgsla.

RIEN ONDERSTEIJN

NATURALIS

Tegen Omroep Brabant vertelde een enigszins beduusde Rien dat hij wel vaker bijzondere planten vindt. Maar er eentje herontdekken, is volgens hem wel uniek. "Het is écht een apart ding. (...) De oortjes hangen als een soort hangsnor. Ik dacht eerder wel: die wil ik nog wel eens tegenkomen." Nadat Rien en Harold contact kregen, besloot Rien terug te keren naar de plek waar hij de plant vorig jaar aantrof. Hij stond er gelukkig nog. Hij nam er een deeltje van mee – dat gaat binnenkort naar Naturalis – en verzamelde wat zaadjes zodat het plantmateriaal voor altijd goed bewaard blijft.

[Lees hier het complete artikel van Omroep Brabant.](#) Op 7 september besteedde ook Vroege Vogels aandacht aan de unieke vondst. [Klik hier om naar de radio-uitzending te gaan.](#)

PARTICULIERE NATUURONTWIKKELING

TE MOOI OM WAAR TE ZIJN?

Aan de Kaatse Hoeve in Gemonde staat een boerderij die de afgelopen jaren een grote metamorfose onderging. Eromheen ligt tien hectare voormalige landbouwgrond waarop nu deels een jong leembos groeit. Voor wie denkt dat zulke natuurontwikkeling alleen is weggelegd voor overheden of natuurorganisaties: hier in Gemonde blijkt dat het ook voor particulieren kan. Te mooi om waar te zijn? Niet hier, dankzij ondersteuning door ARK.

Eric en Monique Korsten bij het jonge bos achter hun boerderij. “Nu is het een kwestie van de natuur haar gang laten gaan.” • MANON PEL

Toen Eric en Monique Korsten in 2019 een vervallen boerderij aan de Kaatse Hoeve kochten, was hun plan vooral om te verbouwen en met hun gezin te genieten van de ruimte. Boeren wilden ze niet, maar wat dan wel met al die grond? Tijdens gesprekken met de makelaar hoorden ze over het Groen Ontwikkefonds Brabant (GOB) en de mogelijkheid om landbouwgrond om te zetten naar natuur. “Het klonk interessant, maar we hadden geen idee hoe dat werkte,” vertelt Eric. “We zijn helemaal niet thuis in die materie.”

Lees verder op pagina 12

Vervolg van pagina 11

STRATEGISCHE STAPSTEEN

Via een kennis kwamen ze in contact met ARK die de ligging van de gronden al langer in het vizier had als strategische stapsteen tussen natuurgebieden De Geelders en het Wijboschbroek. Ook het feit dat de Beeksche Waterloop pal aan deze gronden grenst, maakte het perceel interessant. Bijvoorbeeld voor verruiming van het leefgebied van de waterspitsmuis. Eric: “We raakten in gesprek en de aanpak die ARK voorstelde, gaf vertrouwen: goed doordacht en afgestemd op onze eigen wensen, zoals de gewenste zichtlijnen vanuit ons huis. ARK regelde daarna alles: van gesprekken met het Kadaster en het waterschap tot het ontwerpen van het bos en het indienen van subsidieaanvragen bij het GOB. Dit was ons zelf nooit gelukt. We zijn zo volledig ontzorgd.”

‘BEVOORRECHT’

Achter de boerderij en de door de familie zelf aangelegde tuin verrijst sinds het najaar van 2024 in totaal 6,5 hectare beekbegeleidend bos. De jonge aanplant van inheemse

soorten wiegt nu met de seizoenen mee en sluit prachtig aan bij de eiken en knotwilgen die al jarenlang in het landschap staan. Ook is voorzien in kruidenrijk grasland naast de boerderij die de familie wil laten begrazen door twee kleine koeien. “Prachtig toch, om te zien hoe de natuur hier nu haar gang gaat?”, vindt Monique. “We voelen ons bevoorrecht om dit rondom onze woning te hebben liggen.” De familie laat haar grond nu grotendeels met rust, met duidelijke instructies van ARK over hoe ze met minimale onderhoudsinspanningen de natuurlijke processen kan ondersteunen.

LEVEND LANDSCHAP

Wat begon als een verbouwproject groeide uit tot een plek waar natuur en wonen elkaar versterken. Niet uit idealisme, maar omdat de kans zich voordeed. En omdat er een partij was die wist hoe je zoiets aanpakt. “Dankzij ARK kreeg onze grond een nieuwe bestemming. En kregen wij een landschap dat leeft.”

ONTWIKKELING EN INRICHTING ZIJN MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR HET GROEN ONTWIKKELFONDS BRABANT (GOB).

Jonge aanplant op de particuliere grond van de familie Korsten. • MANON PEL

De waterspitsmuis.
STICHTING SAXIFRAGA, RUDMER ZWERVER

DE WATERSPITSMUIS

DOELSOORT IN SINT-MICHIELSGESTEL

De waterspitsmuis is verre van een vergeten soort in Sint-Michiëlsgestel. Sterker nog, al jaren staat het dier op het netvlies van Natuurgroep Gestel, die werkt aan ecologisch herstel van

de Beeksche Waterloop. In samenwerking met onder meer ARK, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap en anderen ontstond een beekdalenvisie die deze zomer een plekje kreeg in het gemeentelijke Programma Natuur, Landschap en Biodiversiteit 2025–2040. Daarin speelt de waterspitsmuis een centrale rol als doelsoort voor een toekomstig, waterrijk en biodivers landschap.

VRAGEN STAAT VRIJ!

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, het Dommelberaad en het Beerzeberaad. Heb je vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ralph Akkermans: ralph.akkermans@ark.eu. Inmiddels ontvangen meer dan 1.635 geïnteresseerden de nieuwsbrief direct in hun mailbox en wordt hij in vele netwerken verspreid. Heb je deze nieuwsbrief via-via ontvangen en wil je deze voortaan rechtstreeks van ARK toegestuurd krijgen? Stuur dan een e-mail naar info@ark.eu onder vermelding van 'Aanmelden nieuwsbrief Brabants Goud'. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van 'Afmelden nieuwsbrief Brabants Goud'.

GEELDERSBERAAD: Provincie Noord-Brabant, Groen Ontwikkefonds Brabant, gemeenten Sint-Michiëlsgestel, Boxtel, Meierijstad, Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, Marggraff Stichting, Harry Suilen Advies en ARK Rewilding Nederland.

DOMMELBERAAD: Provincie Noord-Brabant, gemeenten Sint-Michiëlsgestel, Boxtel, Meierijstad, Son en Breugel, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Harry Suilen Advies, Rentmeesters Meijs en Van Soest en ARK Rewilding Nederland.

BEERZEBERAAD: Natuurmonumenten, Provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, gemeente Oirschot, Meijs Rentmeesterskantoor en ARK Rewilding Nederland.